CHARLOTTESVILLE

LONG, HOT SUMMER OF 1967

BLACK LIVES MATTER

SELMA TO MONTGOMERY

ROSA PARKS

MAKE GOOD TROUBLE

I CAN'T BREATHE

Siden politidrabet på den sorte George Floyd den 25. maj 2020 har USA stået på den anden ende, og den øvrige verden har rettet sit søgelys mod racisme, ligestilling og sortes rettigheder. Men problematikken er ikke ny, og den amerikanske litteratur flyder over med eksempler på sorte stemmer, der gør opmærksom på uligheden og splittelsen i samfundet.

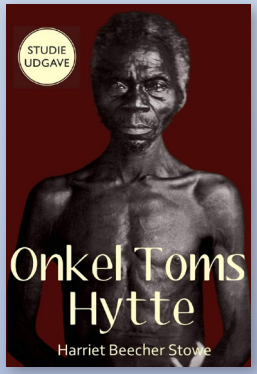

Harriet Beecher Stowe
Onkel Toms hytte (1852)
Stowe var dedikeret fortaler for afskaffelsen af slaveriet, og netop med "Onkel Toms hytte" skabte hun en gribende roman, der udstiller livet som slave i 1800-tallets USA.
Bogen fortæller historien om den retskafne slave, Onkel Tom, der under en sejlads på vej til en slaveauktion i New Orleans redder Lille Evas liv. Herefter køber Evas far Tom, og han og Eva bliver venner. Eva er svagelig, og på sit dødsleje beder hun sin far løslade alle deres slaver.
"Onkel Toms hytte" er en af de mest betydningsfulde amerikanske romaner og var, som Abraham Lincoln sagde, med til at starte den amerikanske borgerkrig, fordi dens portræt af slaver som medmennesker ikke efterlod megen plads til kompromis: hvis slaver virkelig var mennesker, var der ingen begrundelse for slaveri.

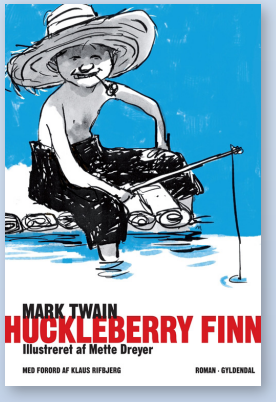

Mark Twain
Huckleberry Finn (1884)
Amerikanerne jagter stadig "The Great American Novel", historien, der samler og opsummerer, hvem de er. Der har været mange kandidater, men allerede i 1884 udkom den første og måske væsentligste af dem, "Huckleberry Finn", en eventyrlig roman og en humoristisk klassiker om Huck og slaven Jim, der flygter fra deres elendige tilværelser ned ad Mississippifloden på en tømmerflåde. Her finder de hjuldampere, familiestridigheder, en tvivlsom hertug og konge og lærerige lektioner om den verden, de lever i. Hyldet af Hemingway og fyldt med et uforglemmeligt persongalleri, "Huckleberry Finn" er USAs helt store læseoplevelse, der trækker uskønne tråde frem til nutiden

Ralph Ellison
Usynlig mand (1952)
Ellisons lidenskabelige debutroman fortæller den usædvanlige historie om en mand, der er usynlig, ganske enkelt fordi folk nægter at se ham. Skrevet i 1952, da det amerikanske samfund buldrede derudad og var i fuld gang med at forandre sig: denne kraftfulde fortælling om en mands udvisning fra sin skole til hans medvirken i uhyrlige optøjer i Harlem er så meget mere end historien om en enkelt mand. Det er fortællingen om en hel generation af sorte amerikanere.

Zora Neale Hurston
Sort kærlighed (1937)
Da sekstenårige Janie bliver fanget i at kysse Johnny Taylor, er hendes bedstemor hurtig til at få hende gift bort til en ældre, velstående mand. Janie udholder endnu to kvælende ægteskaber, før hun endelig møder drømmemanden - som i stedet for at tilbyde hende diamanter, giver hende en pose blomsterfrø. "Sort kærlighed", med originaltitlen "Their eyes were watching God", er en af det tyvende århundredes allerstørste amerikanske romaner, skrevet med lyrisk lidenskab. Den åbner læserens øjne for ulighedens tveæggede sværd, som farvede kvinder stod over for i forrige århundrede.

Harper Lee
Dræb ikke en sangfugl (1960)
"Dræb ikke en sangfugl" er advokaten Atticus Finchs råd til sine børn, da han skal forsvare en ægte sangfugl: en sort mand anklaget for at have voldtaget en hvid pige. Gennem børnene Scout og Jem udforsker Harper Lee de voksnes noget ulogiske forhold til race og klasse i 1930'ernes sydstater. Det kristne samfund er klistret til med fordomme, vold og hykleri, og kun en enkelt mands umulige kamp for retfærdighed synes at prikke til byens samvittighed. "Dræb ikke en sangfugl" er blandt USAs største klassikere og pligtlæsning over hele landet. I 2015 kom så fortsættelsen, "Sæt en vagtpost ud", der havde ligget i en bankboks i over halvtreds år.

Richard Wright

Søn af de sorte (1940)

Bigger Thomas er en ung, sort mand fanget i et liv i fattigdom i Chicagos South Side - et miljø, der er særligt hårdt ramt af arbejdsløshed og kriminalitet som følge af den økonomiske deroute i 1930'erne. Ufrivilligt bliver han involveret i en rig, hvid kvindes død, hvilket gør ham til jaget vildt, bliver anklaget for mord og drevet til voldsommere og mere desperate forbrydelser. "Søn af de sorte" sendte chokbølger gennem sine læsere, da romanen udkom, og Richard Wright blev den første sorte bestsellerforfatter i USA.

Maya Angelou

Jeg ved hvorfor fuglen synger i sit bur (1969)

Borgerrettighedsaktivistens erindringer udkom første gang i USA i 1969, men har først fundet vej til Danmark for et par år siden. Det er første af i alt syv selvbiografiske bøger om Angelous opvækst i sydstaterne, hvor hun mindes sin barndom med sin bedstemor i 1930'erne. Selvom hun elsker verden, kender hun også til dens barske sider og har på egen krop mærket diskrimination, vold og dyb fattigdom, men også håb og glæde, at lykkes og at blive anerkendt.

(99.4 Angelou, Maya)

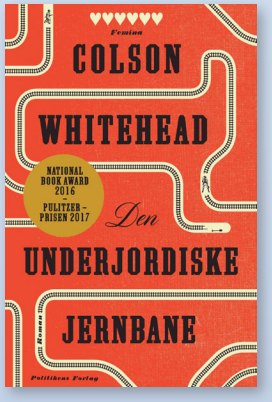

Colson Whitehead

Den underjordiske jernbane (2016)

Cora er slave på en bomuldsplantage i Georgia. Alle slaver lever en frygtelig tilværelse, men Cora har det værre end de fleste. Hun er udstødt selv blandt sine egne med-afrikanere og på vej til at blive en kvinde, hvor endnu større kvaler venter. Da slaven Cæsar, der for nylig er ankommet fra Virginia, fortæller hende om den underjordiske jernbane, tager de den farlige beslutning at flygte nordpå.

På hvert stop på turen oplever Cora en anden verden. Colson Whitehead genskaber sublimt de sortes trængsler og væver elegant Coras historie sammen med den store amerikanske fortælling, fra dengang afrikanere brutalt blev hentet til USA til nutidens uforløste løfter om en bedre fremtid.

"Den underjordiske jernbane" sikrede ham både National Book Award og Pulitzerprisen. Læs også hans efterfølgende roman, "Drengene fra Nickel".

I CAN'T BREATHE

Jodi Picoult

Det store i det små (2016)

Barselssygeplejersken Ruth har årelang erfaring, men fordi hun er afroamerikaner, født i Harlem, bliver hun nægtet at hjælpe til, da et nynazistisk og racistiske hvidt par skal føde. Hun må ikke komme i nærheden af drengen. Men pga. underbemanding træder Ruth til, da hun opdager, at drengen har problemer med at trække vejret. Drengen dør, og der er ingen tvivl om, hvem vil få skylden. En hvid forsvarsadvokat kæmper for at bevise hendes uskyld, men Ruth er overbevist om, at hendes hudfarve overskygger fakta.

Toni Morrison

Blå blå øjne (1970)

Hvis bare hun havde blå øjne som de hvide… Den uskønne og uelskede Pecola beder hver aften om at få blå øjne som de privilegerede hvide fra hendes skole. Hun lever et liv i fattigdom, bliver voldtaget af sin far og kaldt luder af sin mor. Men i bladene og filmene er de smukke kvinder hvide, med tandpastasmil og blå, blå øjne. Toni Morrison er afroamerikanernes talerør og USAs dårlige samvittighed. "Blå, blå øjne" udkom allerede i 1970 og stiller stærke spørgsmål om race, køn og klasse. Bogen blev startskuddet til et forfatterskab langt ud over det sædvanlige.

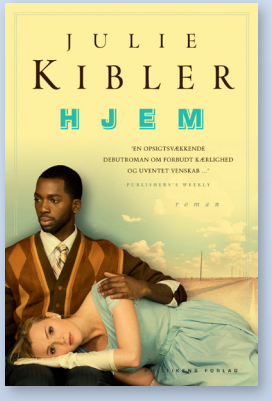

Julie Kibler
Hjem (2013)
Kentucky 1939. Her lever tilliden til sorte barnepiger og handymen som arbejdskraft, men efter mørkets frembrud er de ikke velkomne. 16-årige Isabelle McAllister, der er født ind i en velhavende, privilegeret familie, bliver tiltrukket af deres hushjælps sorte søn, Robert, og snart er de hovedkulds forelskede.
Mange år senere er Isabelle, nu 89 år, på vej til en begravelse fra sit hjem i Texas til Ohio. Med sig har hun sin sorte veninde Dorrie Curtis og en kuffert fuld af minder. Undervejs fortæller hun Dorrie sandheden om sin smertefulde fortid. En fortælling om forbudt kærlighed, hvis konsekvenser rækker langt ud i fremtiden.

Alice Walker
Farven lilla (1982)
Denne sydstatsklassiker fortæller historien om Celie, en ung sort pige født ind i fattigdom og adskillelse. Hun voldtages gentagne gange af manden, hun kalder far. To af hendes børn er blevet taget fra hende, hun er adskilt fra sin elskede søster og fanget i et skrækkeligt ægteskab. Men så møder hun den nærmest magiske sanger Shug Avery - en kvinde, der har taget sit liv i egne hænder. Mødet med hende inspirerer Celie til at finde sin egen styrke og blive genforenet med dem, hun elsker. Filmatiseret med bl.a. Whoopi Goldberg, Danny Glover og Oprah Winfrey.

Teju Cole
Åben by (2011)
I "Åben by" følger vi en ung nigeriansk læge på sin formålsløse vandring gennem Manhattans gader. For Julius er gåturen et fristed fra arbejdets stramme tøjler, den følelsesmæssige nedtur efter et fejlslagent forhold, fra det levede liv på begge sider af Atlanten.
Julius, isoleret blandt de ukendte menneskemasser, krydser ikke bare fysiske landskaber, men også sociale grænser, møder mennesker, hvis andethed kaster et nyt lys over hans egen bemærkelsesværdige rejse fra Nigeria til New York. Og ind i de mest uigenkendelige afkroge af hans sind. "Åben by" er en fortælling om national identitet og tilhørsforhold, om race, frihed, tab og overgivelse.

Claudia Rankine
Statsborger (2014)
I denne bevægende, kritiske og voldsomt intelligente blanding af lyrik og essayistik undersøger Rankine begreber som race og racisme i et vestligt samfund gennem skarpe stykker af hverdagens diskrimination og fordomme, tilsat længere meditationer over fysiske og verbale overgreb. "Statsborger" sammenfletter essays, billeder og poesi for at danne et stærkt vidnesbyrd om den effekt, racisme har både på individet og kollektivet, i et samfund, hvor et begreb som race burde have mistet sin vægt og betydning.
Det lyder måske kryptisk og elitært, men "Statsborger" er en stærk, fascinerende og meget anderledes læseoplevelse.

MAKE
GOOD
TROUBLE

Chimamanda Ngozi Adichie
Americanah (2013)
I Lagos forelsker de to teenagere Ifemelu og Obinze sig i hinanden, mens Nigeria er underlagt militærdiktatur, og folk flygter fra landet, hvis de kan. Selvsikre Ifemelu tager til USA, hvor hun oplever nederlag og sejre, finder og mister venskaber, mens hun mærker vægten af noget, hun ikke ænsede i hjemlandet: spørgsmålet om race. Obinze havde håbet på at komme med til USA, men får ikke indrejsetilladelse, og i stedet plumper han ned i et farligt liv i London. Mange år senere har lykken tilsmilet dem begge, men har de modet - efter så lang adskillelse og så mange forandringer - til at møde hinanden igen?

Angie Thomas

The Hate U Give (2017)

Sekstenårige Starr lever i to verdener: Det fattige kvarter, hun voksede op i, og hendes fine skole i byen. Denne skævhed og ubalance mellem verdenerne splintres, da hun bliver det eneste vidne i en fatal skudepisode, hvor en politibetjent dræber hendes bedste ven, Khalil. Starrs vidnesudsagn kan potentielt ødelægge hendes lokalsamfund, og det kan også koste hende livet.
Denne stærke, barske og aldeles gribende ungdomsroman om en piges kamp for retfærdighed er direkte inspireret af Black Lives Matter-bevægelsen.

Jesmyn Ward

Syng, levende og døde, syng (2017)

Jojo er tretten år og prøver at forstå, hvad det vil sige at være en mand. Hans mor, Leonie, kæmper med sig selv og med omverdenen. Hun er sort, og faren til hendes børn er hvid. Hun ønsker brændende at være en bedre mor, men formår ikke at sætte børnenes behov over sine egne, især ikke sit stofmisbrug.
Da børnenes far løslades fra fængslet, flygter Leonie og børnene nordpå til Mississippi, i håbet om en ny begyndelse og en bedre fremtid.
"Syng, levende og døde, syng" er en roman om håb, vold, kærlighed og en lyrisk fortælling om USA i det nye årtusinde.

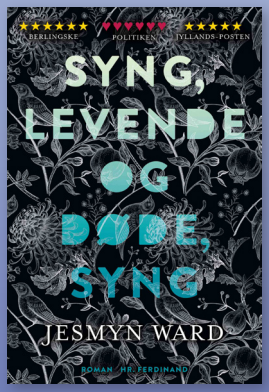

Kathryn Stockett

Niceville (2009)

Aibileen opfostrer sit syttende hvide barn, mens hun plejer sin smerte efter tabet af sin egen søn. Den gavflabede Minny er en drøm i et køkken. Og hvide frk. Skeeter, der har ferie fra skolen, vil gerne vide, hvorfor hendes elskede hushjælp ikke arbejder for dem længere. Få ville have troet, at de tre ville blive venner. Endnu færre ville tolerere det. Men som hver af de tre kvinder finder modet til at overskride deres egne grænser, begynder de at stole på hinanden og også at være afhængige af hinanden. Alle søger de efter sandheden, og sammen har de en ganske særlig historie at fortælle… "Niceville" er den rørende historie bag den Oscar-vindende film af samme navn, og begge fortjener at blive set og læst.

Tommy Orange

Der der (2018)

Jacquie Red Feather har for nylig lagt sprutten på hylden og håber på at blive genforenet med sin familie. Derfor er hun der. Dene er der, fordi han har samlet historier som hyldest til sin døde onkel. Edwin leder efter sin biologiske far, og Opal er kommet for at se sin søn Orvil danse. Alle er de der på årets store dag, The Big Powwow. Alle er de knyttet sammen af bånd, de endnu ikke helt forstår.
"Der der" er et sønderrivende portræt af et for mange af os ukendt USA, hvor efterkommere af det indianske urfolk lever med en tragisk og smertefuld historie, samtidig med at de bokser med misbrug og overgreb.

Regina Porter

De rejsende (2019)

Irsk-amerikanske James Vincent undslipper sine forældres viltre ægteskab og begynder at læse jura i New York, hvor han som lysende og lovende advokat klatrer op af den sociale rangstige. Imens bliver Agnes Miller, en sort kvinde på date med sin smukke bejler, vinket ind til siden af politiet på en landevej i Georgia. De efterfølgende hændelser får hende til at betvivle sin egen fremtid og slynger hende ind i et forhastet ægteskab og et nyt liv i Bronx.
"De rejsende" er en rejse gennem USAs historie i en periode på mere end seks årtier, fra menneskerettighedskampene til Obamas første år i Det hvide hus. Samtidig flettes James' og Agnes' familier sammen på uventede, intime og meget menneskelige måder.

FAGLITTERATUR

Rebecca Skaarup-Hille og Steen Christensen

Racisme - har vi lært af historien? (2018)

Bogen beskriver den historiske baggrund for racisme og de konsekvenser, den har for samfundet. Med forord af Mogens Lykketoft.
(30.13)

Ta-Nehisi Coates

Mellem verden og mig (2016)

I dette dybtfølte værk om nogle af de grundlæggende spørgsmål om amerikansk historie og idealer giver Ta-Nehisi Coates et nyt og tankevækkende udgangspunkt for at forstå USAs historie og den krise, det befinder sig i. Men det er også et særdeles intimt billede på en fars bekymring for sin søn, der skal vokse op i et raceopdelt land.
(98.63)

På nettet

https://blacklivesmatter.com/
Bevægelsens officielle side, hvis du vil vide mere om BLM. Lidt af et propaganda-site, hvor folkene bag ser sig som frihedskæmpere, der slås for lige rettigheder for sorte og hvide. Men et godt sted at få overblikket over, hvad der rører sig, hvor og hvornår.

https://faktalink.dk/titelliste/ambo
Lang og fyldig artikel om den amerikanske borgerrettighedsbevægelse, fra Martin Luther King til #Blacklivesmatter. Kapitelinddelt og med kildehenvisninger. Fri adgang med dit biblioteks-login.

James Baldwin

Næste gang (1963)

Prosaist, essayist, dramatiker, lyriker, samfundskritiker og forfatter til over 20 bøger. "Næste gang" er Baldwins indtrængende bøn om at slå en streg over USAs sort-hvide mareridt og var en bestseller, da den udkom i 1963. Den stemplede en nation og gav stemme til en voksende menneskerettighedsbevægelse. "Næste gang", fortalt gennem to intenst personlige breve, er på én gang et stærkt portræt af Baldwins ungdom i Harlem og en kraftig fordømmelse af den uretfærdighed, der i generationer er blevet begået i etnicitetens navn.
98.639

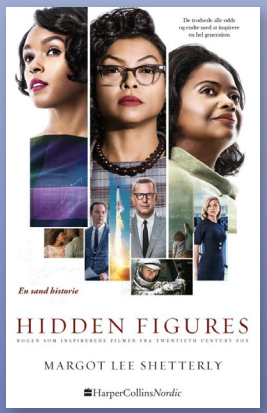

Jørn Brøndal

Det sorte USA - fra Uafhængighedserklæringen til Black Lives Matter (2016)

Gennemarbejdet, veldokumenteret og godt formidlet værk om de sortes forhold i USA, der giver os svar på, hvorfor forholdet mellem sorte og hvide er så umanerligt anspændt.
Bogen er skrevet af Jørn Brøndal, professor og leder af Center for Amerikanske Studier, og er revideret i 2020
(98.639)

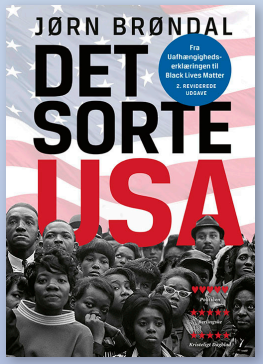

Margot Lee Shetterly

Hidden figures (2017)

Før Neil Armstrong kunne sætte sit berømte fodaftryk på månen, arbejdede en gruppe af kloge hoveder på at beregne flyveruten, der skulle muliggøre denne historiske bedrift. Heriblandt en gruppe sorte og særdeles kloge kvinder, der dog ikke fik samme mulighed for at vise deres værd. De blev adskilt fra deres hvide 'kolleger' og bruge papir og blyant til at lave de beregninger, der skulle sende astronauterne ud i rummet. Se også den fremragende film med samme titel.
(98.639)

Udarbejder: Bibliotekar Jesper Just Nielsen
Forsidedesign og illustration: Henriette Mørk
Udgiver: © BibMedia, Herlev 2021
Tryk: Nofoprint, Vallensbæk · Varenr.: 47112102